

LUND UNIVERSITY

En kosmopolitisk metropol med rikt kulturliv

Ranta, Michael

Published in:
Kulturens värld

2012

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Ranta, M. (2012). En kosmopolitisk metropol med rikt kulturliv. *Kulturens värld*, (4), 48-53.
<https://docs.google.com/open?id=0B9I3YcloUiMGcGluLUtFSGFnBUk>

Total number of authors:

1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

En
kosmopolitisk
metropol med
rikt kulturliv

Toronto Convention Centre

Toronto är visserligen en av Nordamerikas största och mest kända städer men långtifrån samma turistmagnet som det näraliggande New York eller städer som San Francisco, Paris eller London. Icke desto mindre utgör staden en färgstark mångkulturell smältdegel med ett rikt kulturutbud.

Storslagna och arkitektoniskt djärva museer med rikliga konstsamlingar lockar, där – inte minst för oss i Europa rätt så okänd – konst från den nordamerikanska och inuitiska ursprungsbefolkningen kan beskådas. Och bara 13 mil därifrån befinner sig ett av världens mest imponerande naturskådespel: Niagarafallen.

Text och foto Michael Ranta

Namnet Toronto härstammar troligtvis från det irokesiska *tharonto*, som betyder ”ort där träd står vid vattnet”. Här vid Ontariosjön hade irokesiska och andra indianbosättningar befunnit sig flera hundra år före européernas ankomst, men i mitten av 1700-talet, när franska kolonisatörer grundade en handelsstation, fick orten en mer påtaglig betydelse. År 1793 döptes samhället, som nu av britterna användes som militärbas, till York; inte förrän 1834 återtog namnet Toronto för att särskilja staden från New York.

Toronto började så småningom expandera från cirka 65 000 invånare 1861 till dagens 2,5 miljoner (cirka 5,5 miljoner i hela storstadsregionen). Denna expansion berodde inte minst på den intensiva invandringen under andra hälften av 1900-talet, när flyktingar från det krigshärjade Europa strömmade in tillsammans med arbets sökande från Asien, i synnerhet Kina. Idag har staden mer än 80 etniska grupperingar, och över 100 språk talas. Denna mångetnicitet märks tydligt på gator och torg. Restaurangutbudet är synnerligen mångfacetterat, och etniska festivaler arrangeras regelbundet. Åtskilliga stadskvarter har en etniskt säregen prägel, som Greektown, Portugal Village, Little Italy, Little India, Koreatown och Chinatown. Att besöka Chinatown känns nästan som att ha blivit förflyttad till Peking med dess karakteristiska utbud av kinesiska varor och maträtter, annons- och butiksskyltar på kinesiska. Även gatuskyltarna är tvåspråkiga.

Samtidigt som Toronto utgör en mångkulturell metropol verkar staden i viss mån ha bibehållit en europeisk atmosfär, där jag upplever invånarna som något mindre utåtriktade, mer återhållsamma i sin framtoning än vad som ibland är brukligt i USA. Mått

CN Tower, fram till 2010 världens högsta byggnad, och Metro Toronto Convention Centre

Inuitisk skulptur – en s.k. Inukshuk i täljsten, ursprungligen ett landmärke i mänsklig form, som förekommer i Nordamerikas arktiska regioner

*Imponerande skyskrapor,
mellan mindre tegelbebyggelse i viktorsansk
eller edvardiansk stil ...*

... som t.ex.
detta hotell från
1882, där även
Ernest
Hemingway
bodde på 1920-
talet

Artikelförfattaren
på CN Towers
glasgolv, 342 m
ovan jord

som liter, kilometer och Celsius känns välbekanta, och på 20-dollarsedeln avbildas Elizabeth II. Stadsbilden är i många avseenden jämförbar med en amerikansk storstad med imponerande skyskrapor som sträcker sig mot himlen. Emellertid förekommer även mindre tegelbebyggelse i viktorsk eller edvardiansk stil. Denna brittiska anstrykning kanske inte torde vara förvånansvärd med tanke på det långvariga brittiska styret; inte förrän 1931 blev Kanada en från Storbritannien helt suverän stat. Kriminalitetskvoten påstås vara den lägsta bland Nordamerikas storstäder, och skådespelaren Peter Ustinov beskrev staden en gång som lika säkert och pryddigt som ett New York styrt av Schweiz.

Av den äldre bebyggelsen förstördes dessvärre åtskilligt under två stora eldsvådor 1849 och 1904. Den ursprungliga militärbefästningen Fort York är dock välbevarad med Kanadas största ansamling av byggnader från början av 1800-talet, numera ett friluftsmuseum. Och när det gäller nyare arkitektur kan Toronto stoltsera med en rad uppseendeväckande byggnader. Mest spektakulär, i alla fall framträdande, är det 553 m höga tornet *CN Tower*, en av världens högsta fristående byggnader. Tornet dominerar stadsbilden och är synligt nästan överallt. Vid klart väder kan man från utsiktsplattformen se ända bort till Niagarafallen, omkring 13 mil sydöst om Toronto. Där uppe finns för övrigt även möjligheten att på ett glasgolv obehindrat blicka ner mot – och promenera ovanför – gatunivån. Kanske inget för de mest höjdrädda.

Art Gallery of Ontario (AGO) är ett av Torontos största museer med över 80 000 konstföremål från

100-talet f. Kr. till nutid, som på ett mer konstnärligt plan är arkitektoniskt iögonfallande. Den ursprungliga byggnaden från 1900 blev under 2007-2008 radikalt omgestaltad och utvidgad av arkitekten Frank Gehry, bland annat känd för Guggenheim-museet i Bilbao. Fasaden utgörs numera av en böljande, skulptural trä- och glaskonstruktion, som tydligt bär Gehrys kännetecken. Men dessutom höjer sig nu även en blå kubisk och avsevärd mer "rationell" byggnadskropp från den äldre byggnaden. Interiören däremot präglas av mjuka och organiska former i varmt trämaterial, t.ex. dess centrala spiralformade trappa.

Konstsamlingen är storslagen med för vana museibesökare många välkända klassiker som Rembrandt, Rubens, Frans Hals, Cézanne, Picasso, Andy Warhol m.fl. Världens största offentliga samling med skulpturer av Henry Moore kan likaledes beskådas. Det som däremot kan kännas mindre bekant för europeiska besökare är den omfattande samlingen av kanadensiskt måleri – för min del en uppfriskande överraskning. Flera romantiska 1800-talsmålningar med skickligt och stämningsfullt återgivna kanadensiska naturmotiv väcker min uppmärksamhet. Genremålningarna av Cornelius Krieghoff (1815–72), ursprungligen från Holland, skildrar träffsäkert och ibland humoristiskt kanadensares och indianers vardagsliv. Hans vinterscener tillhör de mest uppskattade arbeten. Bland nyare inhemska konstnärer framträder inte minst "The Group of Seven", en grupp landskapsmålare verksamma i början av 1900-talet bestående av bl.a. Lawren Harris och Frank Johnston, som i postimpressionistisk anda skildrade Kanadas storslagna naturlandskap.

Bakom AGO överraskar ett annat arkitektoniskt

Tillbyggnaden "Kristallen" från 2007, Royal Ontario Museum (ROM)

*Vattenfall som
lockar mer än 20 miljoner besökare
varje år*

Vy över
Niagarafallen
från utsiktstornet "Skylon
Tower" (höjd
160 m)

Ett New York
styrts av
Schweiz?

utmanande och lekfullt byggnadsverk, nämligen *Ontario College of Art & Design*, som 2004 fick en tillbyggnad, gestaltad av arkitekten Will Alsop, i form av ett räbblock innehållande två våningar med kontor och andra lokaler, upplyft av flera 26 m höga lutande styltor. Dessa är färglagda med klara primärfärger, och det vita blocket är översållat av svarta kvadrater, vilket ger det ett nästan perforerat utseende.

Även det andra stora museet i Toronto, Royal Ontario Museum (ROM), bjuder på åtskilliga överraskningar. Den ursprungliga huvudbyggnaden i gult tegel uppfördes 1914 i nyromansk stil och utvidgades successivt med flera sidobyggnader, bland annat 1933 med en östflygel i nybysantinsk och art déco-anda. 1968 tillfogades även ett planetarium, utifrån synligt som en enorm kritvit kupol. Men det tveklöst mest dramatiska tillskottet skedde 2007, när arkitekten Daniel Libeskind, numera huvudansvarig för återuppbyggnaden av World Trade Center på Manhattan, fick i uppdrag att nygestalta museets huvudingång och anslutande ankomst- och utställningshall. Detta tillägg kallas vanligtvis bara "Kristallen", vilket är lätt att förstå. Ur den jämförelsevis statiska och massiva huvudbyggnaden sticker och spretar nu en kristallin stål- och glaskonstruktion fram, ja verkar nästan vara ett utomjordiskt inslag i denna bebyggelsekontext. Men just denna kontrast mellan det traditionella och det "dekonstruktivistiska", det solida och det lekfulla, upplever jag själv som synnerligen uppiggande.

ROM är ett av Nordamerikas största museer med fler än 6 miljoner föremål och har en huvudsakligen etnografisk och naturhistorisk fokusering. Samling-

en med dinosauriefossiler tillhör det mest imponerande jag har sett; vidare skildras på ett utförligt sätt Kanadas natur- och kulturhistoria (förutom världen i övrigt). Ursprungsbefolkningens liv är rikligt skildrat genom en mångfald av indianska kulturartefakter, dräkter m.m. Inte minst visas inuitisk konst, som ofta består av småskaliga skulpturala objekt med mytologiska och naturalistiska motiv, snidade i täljsten eller ben. Kanadensiskt 1800-talsmåleri med storslagna naturmotiv saknas förstås inte, och inspirationskällor fanns och finns det gott om. Niagarafallen utgör ett återkommande motiv, och givetvis blir det för min del ofrånkomligt att göra en dagsutflykt dit.

Jämfört med 1800-talsskildringarnas synbara orördhet störs jag en aning av den omgivande, något spretiga urbaniseringen och kommersialiseringen kring fallen. Ända kan jag inte undgå att fascineras av dessa enorma vattenfall (upp till 53 m höga och 790 m breda), denna naturdramatik som här kontinuerligt pågår och som årligen, av begripliga skäl, lockar fler än 20 miljoner besökare. Många våghalsiga personer har under årens lopp försökt gå på lina eller åka över fallen med hjälp av olika anordningar som t.ex. tunnor, och många har mist livet – idag är det strängt förbjudet. En av de mest kända av dessa var Annie Taylor, en 63-årig lärarinna som 1901 tog sig nerför fallen i en specialtillverkad tunna, fodrad med en madrass – och överlevde. Efteråt förklarade hon: "Jag skulle hellre ställa mig framför en kanon med vetskapen om att den skulle spränga mig i bitar än att göra ännu en resa nerför fallen."

Långt fler historier skulle förstås kunna berättas om Niagara, men det vore ämne för en annan artikel. Ω

Tunnelbanestationen "Museum" nära ROM med bl.a. kopior av totempålar

